

El pailebot *Santa Eulàlia*: 90 anys de vida

**Originalment
anomenat *Carmen
Flores* i construït per
Antonio Marí a la
platja de Torrevieja la
segona meitat de l'any
1918, el pailebot *Santa
Eulàlia* és actualment**

**un vaixell insígnia del
Museu Marítim. Ara
que compleix 90 anys,
en les pàgines que
segueixen coneixerem
la història de la seva
construcció i posterior
conservació.**

UN VELER DEL SEGLE XX

L'any 1917 un comerciant de València, Pascual Flores Benavent, va encarregar al mestre d'aixa de Torrevieja, Antonio Marí Aguirre, la construcció de dues naus bessones, dos pailebots de tres pals que havien de portar els noms de *Carmen Flores* i de *Pascual Flores*, en honor als fills de l'armador. Pascual Flores era un comerciant veí de Puebla Larga (València), tenia un magatzem de taronges, i les naus que comprava estaven destinades en principi al comerç d'aquesta fruita.

Així doncs, al llarg de tot l'any 1918, Antonio Marí va treballar a la platja de Torrevieja, en aquelles embarcacions que, noranta anys més tard, encara es conservarien contra tot pronòstic. Marí tenia 47 anys i era un mestre d'aixa amb una llarga experiència. De les seves mans van sortir al llarg de la seva carrera naus de molta anomenada, com ara els pailebots *Parodi Hermanos* i *Julio Casciano*, o la balandra *Tere*, així com també moltes barques de vela llatina. Un cas destacable és el pailebot *Emile*, que va tenir l'honor de ser el darrer veler mercant de la marina espanyola en actiu.

La construcció del *Carmen Flores* es va fer a la mateixa platja de Torrevieja, a la cala Cornuda, en un paisatge ara molt diferent. Sobre la cronologia de la construcció hi ha certs dubtes, però de la informació disponible es dedueix que el *Carmen Flores*, avui *Santa Eulàlia*, va ser construït durant la segona meitat del 1918. Les veles van ser fetes al taller de Juan Bautista Buades, el gran mestre veler de Torrevieja. Ell va dissenyar i confeccionar les veles del *Carmen Flores* i de molts altres velers de la flota de Torrevieja.

Oficialment, el pailebot va ser lliurat al seu propietari el 15 de gener de 1919, amb un cost de 40.000 pessetes. Sobre quin dia va mullar la seva roda en l'aigua salada també hi ha discussions, però una foto del fotògraf de la vila, Darblade, que recull el moment, porta la data del 14 de gener de 1919 inscrita al negatiu. Dia amunt o dia avall, el

cert és que ara el pailebot *Santa Eulàlia*, vaixell insígnia del Museu Marítim de Barcelona, fa noranta anys.

UN VAIXELL PER AL MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

La relació entre aquest veler i el Museu va començar formalment el 15 de gener de 1997, quan el Consorci de les Drassanes de Barcelona va comprar en subhasta a Cartagena un vaixell, el *Sayremer Uno*. Aquesta nau, dedicada fins pocs mesos abans a donar suport als treballs submarins realitzats per una empresa privada, amagava, sota les seves estructures modernes, el buc de l'antic pailebot

Carmen Flores.

L'objectiu del Museu, en fer-se càrrec del vaixell, era el de recuperar un element patrimonial de gran valor per tal de restaurar-lo. Amb la recuperació d'aquest testimoni de la marina velera antiga, el Museu Marítim passava a disposar d'una extensió a l'aigua, d'un vaixell que, ancorat al port de Barcelona, fos alhora part del Museu i senyera d'aquest. La voluntat de comptar amb un vaixell històric com a extensió a l'aigua del Museu Marítim de Barcelona s'emmarcava dins d'una política de preservació de patrimoni marítim a l'àrea mediterrània, que el Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona i les institucions que el formen

han impulsat decididament durant els darrers anys.

L'adquisició del vell veler, que va ser rebatejat amb el nom de *Santa Eulàlia*, va posar en marxa una nova línia en la conservació i difusió de la cultura marítima: la protecció del patrimoni flotant. Es vol integrar aquest pas-sat vinculat al mar a la nostra vida quotidiana, però d'una forma dinàmica i activa. Aquest és un dels objectius fonamentals de la política del Consorci, que té en el Museu Marítim un instrument fonamental per assolir aquesta fita.

El procés de restauració del pailebot va ser llarg i difícil, ja que es tractava d'una experiència nova a casa nos-

El *Santa Eulàlia* és una eina educativa i de difusió de primer ordre, amb un gran poder evocador.

tra. No hi havia experiències prèvies, ni manuals, i l'exemple de treballs similars realitzats a l'estranger va resultar útil només en una petita proporció. Això no vol dir que mai no s'hagués reparat o restaurat una embarcació a Espanya, sinó que mai no s'havia fet aplicant criteris museístics. Entre 1998 i 2001 es va procedir a un treball de recerca, restauració i equipament del vaixell, que ha permès la recuperació total de l'embarcació. I el que és més important, ha fet possible que el *Santa Eulàlia* sigui una nau apta per a la navegació.

Això és fonamental, ja que la recuperació del pailebot oferia a la nostra societat una oportunitat única de disposar d'un vaixell-museu, però que, en comptes de restar amarrat al moll, immòbil i mort, podia ser perfectament

operatiu. Aconseguir-ho va suposar un esforç titànic per tal de fer compatibles dues formes antagòniques d'afrontar la recuperació d'un vaixell (o la construcció d'una rèplica, tant se val): fer-ne un vaixell-museu, una càpsula de temps congelada i estàtica, o fer-ne un vaixell viu, preparat per a la navegació i l'activitat.

LA SEGONA VIDA D'UN ANTIC VELER

El 12 d'abril de 2001 el *Santa Eulàlia* va fer la seva primera navegació en la seva segona vida, en una vella ruta de cabotatge entre Barcelona i l'illa d'Eivissa. Va ser la prova de foc, i el retorn a la mar d'una embarcació que llavors tenia ja 83 anys.

El *Santa Eulàlia* ha de permetre preservar unes formes de navegar ja obsoletes, però que són part del nostre patrimoni.

A partir d'aquell moment, i durant els darrers anys, a més de ser l'extensió a l'aigua del Museu, part de la visita ordinària i un punt d'informació i atracció al port de Barcelona, el *Santa Eulàlia* ha estat una peça fonamental en els programes de cooperació del Museu Marítim de Barcelona. Com és natural, el *Santa Eulàlia* participa en totes les manifestacions culturals de la ciutat -Festes de la Mercè, de Santa Eulàlia, etc.-, i fins i tot és el vehicle escollit pels Reis d'Orient per arribar a la ciutat la tarda del 5 de gener.

El pailebot ha visitat molts ports i platges catalanes -l'Escala, Palamós, Lloret, Sant Carles de la Ràpita, etc.- per tal de donar suport a iniciatives locals, i ha rebut la visita de milers de persones durant aquestes escales. També ha posat proa cap al sud i ha fet acte de presència a Cartagena, Torrevieja i Isla Cristina, entre altres llocs, passant a l'Atlàntic per pujar fins a Lisboa. El *Santa Eulàlia* també ha creuat de punta a punta el Mare Nostrum, i ha visitat ports a Malta (Valetta), Eslovènia (Piran) o Itàlia (Palerm, Venècia, etc.).

I és que l'àmbit natural del pailebot és la Mediterrània, on apleix una funció catalitzadora d'iniciatives diverses en el marc de la Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana o de l'Associació de Museus Marítims de la Mediterrània. Aquesta és la seva principal funció, la de cridar l'atenció sobre la importància de la protecció i recuperació del patrimoni flotant i, en general, del coneixement de la nostra història marítima.

En un altre sentit, el pailebot *Santa Eulàlia* és el veritable ambaixador del Museu Marítim de Barcelona i de la mateixa ciutat de Barcelona, ja que porta el Museu i la seva filosofia a indrets llunyans, amb la consegüent ruptura de la natural immobilitat d'un museu marítim.

EL FUTUR

Quan en el passat es bastia una embarcació, s'esperava de la nau que navegues amb seguretat durant molts anys i que portés riquesa als seus armadors. Però un vaixell és una màquina que neix amb data de caducitat, que pot ser de vint anys, de trenta o de cinquanta. Si abans el vaixell no havia naufragat, el seu destí era el «secader» o el desballestament.

Ningú no podia imaginar, l'any 1918, que el *Carmen Flores* tindria una vida activa de gairebé vuitanta anys, al servei del transport marítim de cabotatge, de les necessitats d'una guerra fratricida o dels treballs portuaris. Però encara era menys possible d'imaginar que el vell buc sobreviuria a tantes dècades de treball i que se li donaria encara una nova oportunitat de navegar, ara al servei de la cultura i de l'educació.

No sabem què li espera al *Santa Eulàlia* en els propers anys, ni quantes generacions podran encara utilitzar-lo com un instrument de difusió i d'aprenentatge. Des del Museu Marítim de Barcelona hi ha el compromís ferm de preservar aquest monument per traspassar-lo als ciutadans del futur, i en aquest sentit el dia a dia del seu ús i de la seva conservació tenen aquest horitzó. Però avui, després de molts treballs i moltes fatigues, podem celebrar el norantè aniversari del pailebot i dir-li allò de: «Per molts anys, *Santa Eulàlia*!»

Quan el *Santa Eulàlia* visita ports estrangers (com ara el de La Valletta, a Malta, a la foto) porta una part important del Museu Marítim de Barcelona a la seva bodega.

Reportatge
El pailebot Santa Eulàlia:
90 anys de vida